

jako że kończy się on w 2000 roku, oraz przygotowań do „ewolucyjnego” wejścia w V ramowy program Unii Europejskiej.

Aktualne informacje o programie NICOLAS można otrzymać poprzez Internet: <http://www.qest.demon.co.uk/nicolas/nicolas.htm>

Korzystając z możliwości informacyjnych jakie oferują „Wiadomości Ekologiczne”, pismo wszystkich ekologów krajowych, byłoby może pożyteczne dzielić się naszymi doświadczeniami w zakresie udziału w europejskich programach badawczych. Autorka i Redaktor zachęcają zatem do nadsyłania odpowiednich – a podobnych do powyższego – materiałów.

Anna Hillbricht-Ilkowska

II Ogólnopolska Konferencja Ekologii Behawioralnej Ssaków (Mikołajki, 6–9 V 1999 r.)

Konferencja zorganizowana została przez Dorotę Dudek (Instytut Ekologii PAN) i Zbigniewa Borowskiego (Instytut Badawczy Leśnictwa). Tym razem odbyła się w plenerze mazurskim – w gościnnych progach Stacji Hydrobiologicznej w Mikołajkach. Skromny budżet Konferencji został zasilony z kas Instytutów współpracujących przy organizacji: Instytutu Ekologii PAN i Instytutu Badawczego Leśnictwa.

W spotkaniu wzięło udział ok. 40 osób z kilku krajowych ośrodków naukowych. Podobnie jak na poprzedniej konferencji dominowali młodzi naukowcy: studenci, magistrowie i świeżo upieczeni doktorzy, nie zabrakło jednak również przedstawicieli bardziej doświadczonej kadry. Większe grono uczestników oraz ewolucja nazwy Konferencji, obejmującej poprzednio tylko „drobne ssaki”, świadczą o rosnącym zainteresowaniu tego typu spotkaniami. Właściwe obrady miały miejsce 7 i 8 maja i były bardzo intensywne, gdyż w tym czasie zaprezentowano 20 referatów. Słowo wstępne wygłosił dyrektor Instytutu Ekologii PAN prof. L. Grüm.

Cykl wykładów otworzyło wystąpienie G. Bujalskiej poświęcone terytorializmowi nornicy rudej. Jako istotne konsekwencje tego zjawiska autorka wymieniła stabilizację liczby dorosłych samic (a w efekcie stabilizację rozrodczości) oraz wpływ na ich system socjalny. Terytorializm samic prawdopodobnie oddziałuje również na dynamikę i liczebność populacji. Tematem przewodnim omawianej Konferencji były metody stosowane w badaniach ssaków i w dużej części referatów poświęcono im szczególną uwagę. E. Rajska-Jurgiel rozpatrywała problem, czy metoda odłowów w pułapki nadaje się do badań behawioru przestrzennego gryzoni na małych powierzchniach badawczych i wykazała minusy takiego jej zastosowania. A. Borkowska i M. Radkiewicz (Uniwersytet w Białymstoku) oraz M. Golachowski (Uniwersytet Warszawski) podkreślali w swych wystąpieniach rolę technik biologii molekularnej (jak np. analiza polimorfizmu fragmentów mikrosatelitarnych DNA) w badaniach systemów kojarzeń, pokrewieństwa w obrębie populacji czy migracji młodych. T. Kłosińska (SGGW) omówiła skutki nagłego wzrostu obfitości bazy pokarmowej dla populacji gryzoni leśnych (wzrost

kondycji i przeżywalności osobników, zmiany rozrodczości, zagęszczenia czy zachowania przestrzennego).

Coraz popularniejszą metodą badań staje się radiotelemetria, o czym świadczy fakt dużej liczby wystąpień prezentujących wyniki badań z jej zastosowaniem. Z. Borowski (IBL) próbował odpowiedzieć na pytanie, czy zróżnicowanie reakcji antydrapieżniczych gryzoni w układzie łośnica-nornik zależy od wieku, aktywności płciowej czy sezonu rozrodczego. Wykazane silniejsze reakcje antydrapieżnicze poza sezonem rozrodczym mogą być według autora wynikiem działania kilku niewykluczających się wzajemnie czynników, jak np. sezonowa zmienność presji drapieżników czy odmienne strategie rozrodcze różnych kohort wiekowych. J. Reklewski (Kampinoski Park Narodowy) zrelacjonował przebieg reintrodukcji rysia na terenie tego Parku. Radiotelemetryczne monitorowanie wypuszczonych osobników pozwoliło na potwierdzenie ich rozmnażania się i pomogło w określeniu przyczyn zgonów.

A. Zalewski (Zakład Badania Ssaków PAN) omówił behawioralne zmniejszanie kosztów termoregulacji u kuny leśnej poprzez skrócenie czasu aktywności w chłodne dni oraz wybór różnych schronień i różny sposób ich użytkowania w zależności od warunków pogodowych. J. Borkowski (IBL) przedstawił wpływ zagęszczenia populacji na wykorzystanie środowiska i wielkość ugrupowań jeleni sika; wbrew przypuszczeniom przy wzroście zagęszczenia wykorzystanie środowiska nie odpowiadało założeniom modelu rozmieszczenia idealnie swobodnego. R. Kowalczyk (i współautorzy; ZBS PAN) omówił różny sposób użytkowania takich schronień, jak nory czy kryjówki w pniach drzew przez borsuki, lisy i jenoty zamieszkujące Puszcę Białowieską. I. Ruczyński (ZBS PAN) przybliżył zastosowanie radiotelemetrii w badaniach nad ekologią nietoperzy leśnych, np. przy określaniu areałów osobniczych, lokalizacji kryjówek czy badaniu terytorializmu. K. Daleszczyk (ZBS PAN) przedstawiła zmiany relacji między żubrzą a cielęciem w początkowym okresie życia cielęcia, odzwierciedlone takimi parametrami, jak częstość i czas trwania karmień, dystans między cielęciem a matką i innymi członkami grupy czy wzorzec dziennej aktywności cielęcia.

Zarówno tradycyjne przerwy na kawę, jak i spotkania przy znakomitych posiłkach, serwowanych przez kuchnię Stacji, były okazją do dalszych owocnych dysput na tematy poruszane w wystąpieniach. Ponieważ organizatorzy zadbali także o pogodę, wieczorem uczestnicy Konferencji mogli toczyć mniej formalne dyskusje przy ognisku, kiełbaskach i piwie sponsorowanym przez browar EB (jest to ulubione piwo Ekologów Behavioralnych!).

Drugi dzień obrad rozpoczął się wystąpieniem L. Rychlika (ZBS PAN), który omówił i zilustrował fragmentami filmów użycie różnych typów systemów wideo (jak kamery czułe na podczerwień, czy system *Time Lapse*) w porównawczych badaniach zachowania się ryjówkowatych. Referat A. Rachwalda (IBL) i współautorów pozwolił na zapoznanie się ze sposobami rejestracji wokalizacji koszatek (umożliwiającymi zapis zarówno słyszalnej, jak i ultradźwiękowej części pasma) oraz z programami komputerowymi do analizy dźwięku. R. Szkudlarek i R. Paszkiewicz (Uniwersytet Wrocławski) przybliżyli słuchaczom zastosowanie detektorów ultrasonicznych zarówno w badaniach wykorzystujących głosy socjalne nietoperzy (zachowania godowe, relacje matka-

–potomstwo), jak i do obserwacji aktywności żerowiskowej czy wykrywania kolonii rozrodczych.

W. Nowakowski (WSR-P w Siedlcach) zaprezentował sposoby penetracji mikroprzestrzeni przez koszatkę, obserwowane przy użyciu chemiluminescencyjnego znakowania zwierząt i noktowizji. E. Jancewicz (SGGW) przedstawiła preferencje występujących na turzycowisku gryzoni w stosunku do takich parametrów środowiska, jak wilgotność, obecność krzaków wierzby i płatów wiązówki. R. Łopucki i P. Szymroszczyk (KUL) omówili metody stosowane w badaniach nad zapachową znajomością osobniczą gryzoni; opisali sposoby pobierania i przechowywania zapachów osobniczych, zapoznawania z zapachem oraz badania reakcji na zapach osobnika znajomego i nieznanego. Do metod zapachowych można też zaliczyć przedstawioną przez E. Krywko (KUL) metodę oceny penetracji terenu przez nornicę rudą na podstawie znakowania przez zwierzęta nowych rekwizytów w środowisku. Ostatnim wystąpieniem było omówienie eksperymentu przeprowadzonego przez A. Chołuj i A. Kowalcze (Uniwersytet Warszawski), który wykazał większy wpływ sztucznego korytarza ekologicznego na aktywność przestrzenną nornicy rudej niż myszy leśnej.

Dyskusja podsumowująca przeniosła się w kuluary, gdzie poza rozmowami na temat seminariów ustalono nową formułę organizacyjną Konferencji Ekologii Behawioralnej Ssaków. Odtąd, aby uniknąć dublowania się z Ogólnopolską Konferencją Teriologiczną, będzie się ona odbywać co dwa lata. Następna, zaplanowana na rok 2001, zostanie zorganizowana najprawdopodobniej w Białymstoku. Tegoroczna Konferencja była dobrze przygotowana, a jej dużym plusem była koleżeńska atmosfera, sprzyjająca nawiązywaniu nowych kontaktów i naukowym dyskusjom.

Katarzyna Daleszczyk